

Секція № 1
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

УДК: 330.341

Світлана Бесараб
*к.е.н., старший викладач кафедри економіки та підприємництва,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
besarab@kneu.edu.ua*

ДИЗРУПТИВНІ ІННОВАЦІЇ : МЕХАНІЗМ ВИНИКНЕННЯ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ

**DISRUPTIVE INNOVATIONS: THE MECHANISM OF ORIGIN AND FORM OF
MANIFESTATION**

**ДИЗРУПТИВНЫЕ ИННОВАЦИИ: МЕХАНИЗМ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ФОРМЫ
ПРОЯВЛЕНИЯ**

Анотація. Досліджено теоретичні та організаційні аспекти впровадження дизруптивних інновацій, проблематику використання теоретичної бази дизруптивних процесів у науковій літературі.

Abstract. The theoretical and organizational aspects of the introduction of disruptive innovations, problems of the theoretical basis of disruptive processes in the scientific literature are investigated.

Аннотация. Исследованы теоретические и организационные аспекты внедрения дизруптивного инноваций, проблематику использования теоретической базы дизруптивного процессов в научной литературе.

Глобалізація як феномен і об'єктивна закономірність розвитку світової економіки детермінує процеси трансформації глобального інноваційного простору та зумовлює потребу суцільної технологізації. Головними технологічними драйверами цих процесів є дизруптивні інновації, які задля виявлення домінуючих мегатрендів технологічних перетворень розподіляються за трьома кластерами: фізичним, цифровим й біологічним. Фізичним проявом технологічних мегатрендів є безпілотні транспортні засоби, 3D-друк або адитивні технології, передова робототехніка та новітні матеріали з абсолютно новими властивостями. Інновації в сфері цифрових технологій представлені «Інтернетом речей», використанням технології Blockchain, та створенням цифрових платформ, які стають базою взаємодій зі сторонніми виробниками та споживачами: Facebook, Alibaba, Airbnb та Uber. Біологічні інновації головним чином пов'язані з розвитком генетичної інженерії, потенційне застосування якої практично не обмежується [1, стор.17-22].

Здатність інновацій до підриву усталених технологій була розглянута К. Крістенсенем (Clayton M. Christensen) ще в 1997 р. [2], проте залишається надзвичайно актуальною й сьогодні та потребує подальшого розвитку. Так К. Шваб у примітках до своєї книги «Четверта промислова революція» звертає увагу на потребу використання значно ширшого тлумачення ніж у теорії К. Крістенсена таких термінів як «disruption» і «disruptive innovation» [1, стор.8], що, на наш погляд, зумовлено потребою адаптації теорії К. Крістенсена до сучасних умов інноваційних перетворень.

Варто вернути увагу, що в 2015 р. К. Крістенсен повертається до тлумачення своєї теорії та звертає увагу на наступні важливі моменти, які не були враховані в його попередній теорії,

або невірно сприйняті спільнотою. По-перше, «дизруптив (disrupt)» є процесом, який починається як невеликий експеримент і при вдалому поєднанні «образу» продукту та бізнес-моделі його просування від «периферії ринку» до масового споживання, дозволяє підприємству - «руйнівнику» захопити частку ринку, що належала зрілим компаніям. По-друге, бізнес-моделі «руйнівників» дуже відрізняються від моделей зрілих підприємств-лідерів ринку. По-третє, не всі дизруптивні інновації є вдалими та не кожний успіх у бізнесі є дизруптивним. По-четверте, якщо на ринку відбувається дизруптив, компанії-лідери обов'язково мають відреагувати на нього, причому за двома напрямками - шляхом впровадження підтримуючих інновацій та пошуку власних дизруптивних технологій [3].

Слід зазначити, що всупереч теорії К. Крістенсена, за якою дизруптивні інновації можуть створювати лише нові підприємства або невеликі компанії з нецікавими для лідерів ринку клієнтськими сегментами, сучасна практика інноваційної діяльності великих підприємств свідчить про дещо інший досвід. Навіть компанія Apple, яка використовується автором теорії для більш сучасного її трактування, на момент створення дизруптивних інновацій (виведення на ринок смартфона iPhone у 2007 р.), була не «новачком», а лідером ринку персональних комп'ютерів, отже не зовсім відповідає опису компаній, яка здатна за К. Крістенсеом створювати дизруптивні інновації. Тому, на нашу думку, доречним є доповнення «образу» підприємств, що створюють дизруптивні інновації, параметром: великі компанії, що не бажають втрачати позиції лідерів й спрямовані на пошук нових ринків збуту своєї інноваційно-нової продукції [4, стор. 164].

Потребують уточнення й якісні характеристики інноваційної продукції, що створена за допомогою дизруптивних інновацій. Так, за К. Крістенсеом така продукція має бути зручною у використанні, а також дешевшою та нижчою за якістю, ніж існуючі на ринку аналоги. Проте досвід все тієї ж компанії Apple свідчить, що її iPhone був не тільки в одній ціновій категорії з конкурентами, а й доволі високої якості. Задля врегулювання цієї теоретичної розбіжності, на нашу думку, потрібно доповнити цінові та якісні параметри продукції, створеної внаслідок впровадження дизруптивних інновацій, параметром - «...або принципово нової високоякісної продукції, яка в майбутньому може стати масовою у використанні» [4, стор. 165].

Перспективний інноваційний розвиток сучасного підприємства потребує впровадження як підтримуючих, так і дизруптивних інновацій, оскільки перші забезпечують збереження і розширення існуючої клієнтської бази, отже, певною мірою «відповідають» за прибутковість діяльності в найближчому майбутньому, а другі – спрямовані на пошук і впровадження інноваційних стартапів, що мають забезпечити конкурентоспроможність підприємства в довгостроковій перспективі. При цьому, головною задачею інноваційного розвитку суб'єктів господарювання є недопущення зміщення акцентів в сторону підтримуючих інновацій, яке з точки зору забезпечення прибутковості діяльності хоча й виглядає цілком логічним, проте може стати екзистенціальною загрозою їх існування у майбутньому. У зоні найбільшого ризику виникнення такої загрози знаходяться підприємства з високим ступенем формалізації внутрішніх процесів, орієнтованих, в першу чергу, на потенційні можливості щодо створення «дизруптивної» продукції. На думку К. Крістенсена, такі підприємства повинні створювати окремі, бажано самостійні, підрозділи, які б «опікувались» пошуком дизруптивних технологій, вивченням досвіду компаній – «підривників» і створенням власних бізнес-моделей, що в подальшому призведуть до виникнення дизруптивних інновацій [3].

Водночас, ми погоджуємось з думкою послідовників концепції К. Крістенсена, що окрім здатностей ефективно розподіляти ресурси між різними видами інновацій, підприємства з дизруптивним спрямуванням свого функціонування мають спочатку отримати повний контроль над основним бізнесом і розробити план власного довгострокового розвитку. У сукупності ці динамічні здатності підприємств, а саме: володіння процесом розподілу ресурсів, контролю над власними активами та створення стратегічного плану розвитку бізнесу, є критично важливими передумовами створення дизруптивних інновацій [5].

На думку світових науковців, ключовими принципами дизруптивності інновацій є, по-перше, надлишок у порівнянні з аналогами якості продукту, що виражається в занадто

широкому для пересічного споживача спектрі його функціональних можливостей; по-друге, руйнування загальноприйнятого уявлення щодо використання продукції; по-третє, підризна сила дизруптивних інновацій криється не в функціональних особливостях інноваційної пропозиції (товарів чи послуг), а в бізнес-моделі, за якою вона «просувається» на ринок. Дотримання цих перерахованих умов суттєво збільшує можливості підприємств щодо реалізації їх інноваційного потенціалу [4, стор. 167].

Підсумовуючи викладене, можна зробити ряд висновків. По-перше, теорія дизруптивних інновацій К. Крістенсена поки що є інструментом більше теоретичного, ніж прикладного характеру, який повною мірою не забезпечує створення дієвого механізму уникнення наслідків дизруптивної трансформації. По-друге, дизруптивні інновації є дефініцією, що відображає сучасні тенденції ринку, зумовлені процесами глобалізації. По-третє, категоріальний апарат теорії К. Крістенсена потребує доповнення «образу» підприємств, що створюють дизруптивні інновації додатковими параметрами, зокрема: це не тільки новачки ринку, а й великі компанії, які спрямовані на пошук нових ринків збуту інноваційно-нової продукції, а їх інноваційна продукція, має бути не тільки зручною у використанні, а й високоякісною, що при відповідному співвідношенні ціни та якості може перетворити її на продукцію масового споживання.

Література

1. Шваб К. Четвертая промышленная революция: монография: пер. с англ. / К. Шваб. – М: Изд-во «Э», 2017. – 208 с.: ил. – (Top Business Awards).
2. Кристенсен К. М. Дилема инноватора. Как из-за новых технологий погибают сильные компании [Текст] / Клейтон М. Кристенсен ; пер. з англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 239 с.
3. Кристенсен, К. М. Подрывные инновации: двадцать лет спустя / К. Кристенсен, М. Рейнор, Р. Макдоналд // Harvard Business Review – Россия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://hbr-russia.ru/innovatsii/upravlenie-innovatsiyami/a17234>
4. Швиданенко Г.О., Бесараб С.О. Дизруптивні інновації : сутність і наслідки впровадження / Г. О. Швиданенко, С. О. Бесараб // Проблеми економіки. – 2018. – № 4. – С. 168-168.
5. Энтони С. Подрывные инновации: Как выйти на новых потребителей за счет упрощения и удешевления продукта / С. Энтони, М. Джонсон, Дж. Синфилд, Э. Олтман : пер. с англ. – М. : Альпина Паблицер, 2018. – 340 с.
6. Контролінг : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, О. Г. Дерев'янку, Л. М. Приходько ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2008. – 257 с.
7. Управління ефективністю функціонування і розвитку підприємств [Електронний ресурс] : монографія / [Г. О. Швиданенко, І. М. Репіна, В. П. Кукоба та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2016. – 397, [3] с. – Назва з титул. екрану.
8. Управлінський контролінг [Електронний ресурс] : колект. монографія / [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сиверський, І. А. Павленко та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2015. – 156 с. – Назва з титул. екрану.
9. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами : монографія / [О. С. Федонін, Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2011. – 257 с.
10. Управління ресурсами підприємства : монографія / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сиверський, В. П. Кукоба та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2014. – 424 с.